

Inspraakreactie Stichting Milieuzorg Zeist e.o. op ‘Energieplan Zeist – Samen slim versnellen’

Geachte leden gemeenteraad, vertegenwoordigers Pijler 1 Samen Duurzaam Zeist, overige aanwezigen,

1. Op 15 januari 2019 is door de vertegenwoordigers van Samen Duurzaam Zeist Pijler 1 aan de gemeente het: ‘Energieplan Zeist – Samen slim versnellen’ aangeboden, inclusief ook een zogenaamde: ‘Oplegnotitie’;
2. Voor zover de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat heeft begrepen is er thans een open dialoog over het ‘Energieplan’ met leden van de gemeenteraad, dat ook aangezien er geen raadsvoorstel is m.b.t. de (politieke) status van het plan, evenals het vervolg, namelijk het opstellen van een ‘Routekaart’. In die zin geeft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. gaarne een reactie op het rapport, dat dus met name ook met het oog op dat vervolg;
3. Voor de goede orde is het goed te melden dat een vertegenwoordiger van de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. participeert binnen Pijler 1, maar deze - die helaas vanavond niet aanwezig kan zijn – heeft niet de zogenaamde ‘Oplegnotitie’ mede ondertekend;
4. Eerst zal toch nog kort worden ingegaan op het planproces, waarna een inhoudelijke reactie zal worden gegeven;

Planproces

5. De basis voor het voorliggende: ‘Energieplan’ ligt dan met name in de doelstelling zoals deze in de: ‘Brede Milieuvisie (BMV) (Zeist, 2016)’, evenals het: ‘Uitvoeringsplan Brede Milieuvisie (Zeist, 2017)’, in Pijler 1 is opgenomen, te weten een: *‘Klimaatneutraal Zeist in 2030 op eigen grondgebied’*;
6. Zoals u bekend is n.a.v. met name het: ‘Uitvoeringsplan Brede Milieuvisie’ door een aantal burgers in nauwe samenwerking met de gemeente de netwerkorganisatie Samen Duurzaam Zeist in het leven geroepen. In die netwerkorganisatie staan dan een viertal pijlers centraal die de basis vormen van de Brede Milieuvisie en ook logischerwijs het Uitvoeringsplan. Pijler 1 richt zich daarbij dus met name op een klimaatneutraal Zeist in 2030 en een van die werkgroepen die onder die pijler vallen heeft zich dus met name gericht op het opstellen van het: ‘Energieplan’. Dat dan mede n.a.v. de dialoog in het raad tijdens de vorige raadsperiode m.b.t. het al dan niet meewerken van de realisatie van een houtenergiecentrale binnen de gemeente Zeist, dus met het oog om zo tot een meer integrale visie m.b.t. duurzame energie te kunnen komen en dus ook op basis daarvan tot zorgvuldig afgewogen keuzen;
7. Hierbij zij dan wel aangetekend dat ten tijde van het opstellen van de Brede Milieuvisie er door de Samenwerkingverband Energie(k) Zeist (SEZ) reeds op basis Coalitieakkoord van de vorige gemeenteraad een aanvang met het verduurzamen 3000 woningen was gemaakt, hetgeen dus later Mijn groene huis is geworden. Daarnaast heeft de gemeente ook toen al door het CE Delft een ‘Energierapport’ laten opstellen, met dus met name ook een indicatie voor de opgave waar we in Zeist m.b.t. het klimaatneutraal worden met zijn allen voor staan (zie in deze ook het rapport: ‘Klimaatneutraal Zeist (CE Delft, 2017)’). Dat dan nog even los van de zogenaamde ‘Routekaart Zeist Klimaatneutraal 2050’ zoals deze ook al eerder (in 2012) door de ODRU is opgesteld¹;
8. Door de werkgroep die zich met het opstellen van het: ‘Energieplan’ heeft bezig gehouden is dan het bureau Over Morgen gevraagd om niet alleen het proces te

¹ Overigens is in begin jaren negentig van de vorige eeuw door Milieudefensie aan de gemeente verzocht zich aan te sluiten bij het zogenaamde ‘Klimaatverbond’, aangezien ook toen al de problematiek van het zogenaamde broeikas effect duidelijk was, maar heeft de gemeente toen besloten op voor haar moverende redenen niet toe te treden.

- begeleiden, maar ook in inhoudelijke zin voor de noodzakelijke input te zorgen. Zoals ook in het: 'Energieplan' aangegeven zijn daarbij de burgers op een tweetal momenten geconsulteerd, evenals hebben er ook een viertal sessies/bijeenkomst met de grotere bedrijven in Zeist plaatsgevonden (o.a. Triodosbank, WNF, Achmea, etc.). Op zich is dat natuurlijk mooi. Wel ziet de Stichting Milieuzorg Zeist het als een gemiste kans dat toen het Concept-Energieplan er eenmaal lag dat toen niet met d(i)e (betrokken) burgers is teruggekoppeld, ook vanuit het oogpunt van draagvlak, maar kennelijk was daar de tijd niet meer voor. Hopelijk gaat dat in het vervolg beter, want draagvlak voor te nemen maatregelen is o.i. essentieel (zie in deze in zekere zin ook hetgeen in de 'Oplegnotitie' onder aandachtspunt 1 m.b.t. het proces om tot een gedragen Energieplan te komen wordt opgemerkt);
9. Nadat het 'Energieplan' in concept gereed was, is dus vervolgens (wel) een poging ondernomen om met betrokkenen binnen Pijler 1 over het rapport tot consent te komen, hetgeen dus kennelijk net niet is gelukt. Het gevolg is geweest dat er alsnog door een aantal betrokkenen een 'Oplegnotitie' aan het 'Energieplan' is toegevoegd. In die 'Oplegnotitie' wordt dan met name aandacht gevraagd voor een drietal aspecten:
 - Het proces evalueren en er regels uit afleiden voor de inrichting van de volgende fase;
 - Het heroverwegen van de doelstelling: 'In 2030 klimaatneutraal op eigen grondgebied';
 - Duidelijke voorlichting geven aan inwoners over de effecten van energieopwekkende maatregelen vanuit verschillende perspectieven en over de timing van die maatregelen;
 10. Meer in het bijzonder staat na het: 'Klimaatakkoord van Parijs' (in 2015) de wereld gelukkig niet stil. Zo is op rijksniveau de vaststelling van een landelijk 'Klimaatakkoord' aan orde, dat dan op basis van de zogenaamde Klimaattafels. Ook door de provincie Utrecht is inmiddels een: 'Energieagenda 2016 - 2019 - Een klimaat voor energietransitie (Provincie Utrecht, 2016)' opgesteld. Tenslotte is de energieopgave waar we met zijn allen voor staan ook op regionaal niveau opgepakt in het kader van de zogenaamde: 'Regionale Energietransitie (RES)', dat als uitvloeisel van het nog vast te stellen landelijke 'Klimaatakkoord' waarvan de uitwerking dan met name op regionaal niveau is voorzien. Wat die 'Regionale Energietransitie' betreft ligt er inmiddels een regionale 'Energiescan' (zie ook het rapport: 'Energietransitie Regio U 10 – Een verkenning van energieverbruik en potenties (Quintel et al, 2018)'), met dus behalve een inzicht in de regionale opgave een per afzonderlijke gemeente opgesteld zogenaamd 'Energiepaspoort';

Inhoudelijke aspecten

11. Laat voorop worden gesteld dat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. aan de Werkgroep die het: 'Energieplan' samen met het bureau Over Morgen heeft opgesteld haar grote complimenten wil geven. Zoals we allen weten is de problematiek van de energietransitie uitermate complex waarbij je tussen de discussie(s) over windmolens, zonnevelden en met name ook biomassa- en houtenenergiecentrales (en kansen waterstof en thoriumcentrales), wat je daar ook mag van vinden, de wijde blik/koers op die duurzame toekomst moet kunnen zien te houden en volgens de Stichting is de Werkgroep daar uitstekend in geslaagd, juist ook door de nuanceringen zoals deze m.b.t. diverse relevante aspecten worden gegeven;
12. In het: 'Energieplan' wordt dan allereerst op basis van het huidige en toekomstige energieverbruik (in 2030) op basis van de zogenaamde 'Trias Energetica', ook al wordt dat niet als zodanig benoemd, een inschatting gemaakt van de besparingsmogelijkheden, zowel in technische zin, maar gelukkig ook wat betreft het

gedrag (in totaal 52 %), waarbij de kansen die een gedragsverandering (lees: bewustwording) kan bieden o.i. vooralsnog in het algemeen vaak worden onderschat (namelijk zo'n 30% (of toch nog meer ?)).

Vervolgens wordt dan aangegeven hoe de opgave die dan nog resteert duurzaam zou kunnen worden 'opgewekt', dus zowel door opwekking op basis zon, wind en/of biomassa, evenals door de kansen die aardwarmte/geothermie/restwarmte (van o.a. Remia/RWZI) binnen het Zeister grondgebied zouden kunnen bieden², ook al is wat betreft die laatste mogelijkheden nog veel onzeker, met name aangezien in die zin nog bepaalde onderzoeken lopen, waaronder het opstellen van een 'Warmtevisie' (m.b.t. uitfaseren aardgas in kader 'Klimaatakkoord').

Uiteindelijk komt men dan in het: 'Energieplan' tot de conclusie, althans zo interpreteert de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat, dat het mogelijk is om in 2030 klimaatneutraal te worden. Daarbij wordt dan wel uitgegaan van een bepaalde energiemix (zie in deze ook het: 'Energieplan, Fig. 6: 'Mogelijke energiemix voor Zeist'), mede in acht nemend de (ruimtelijke) mogelijkheden die er in die zin (in potentie) binnen Zeist zijn, zij het dat ook daarbij naar verwachting nog wel bepaalde keuzemogelijkheden openstaan, evenals uitgaande van de productie van windenergie van 4 10 MW windmolens op zee vanwege het aan Zeist door Rijkswaterstaat toegerekende elektrische stroomverbruik van de automobilititeit op de A-28.

Dat dit al met al dus een enorme transitieopgave zal zijn/worden zal ook voor iedereen duidelijk zijn, met dus zowel ruimtelijke als ook maatschappelijke consequenties (o.a. m.b.t. betaalbaarheid door bepaalde groepen bevolking);

13. Gelukkig wordt in het: 'Energieplan' aan de Marsroute (inclusief het opstellen van een 'Routekaart')³ én met name ook de vele initiatieven die er in de Zeister samenleving al zijn en waarbij met name ook Mijn groene Huis een belangrijke initiatiefrol speelt ruim aandacht gegeven, evenals ook de kansen om lopende projecten te intensiveren en de transitieopgave te versnellen. In die zin dus niets dan lof;
14. Wat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. wel eigenlijk mist, maar wellicht is het daar op dit moment dus nog te vroeg voor, is een (soort van) kansenkaart, zoals deze dus in zekere zin wel in de: 'Energiescan U 10' is opgenomen, althans wat bepaalde potenties betreft. Dat hangt dan vermoedelijk ook daar mee samen dat er geen tijd meer was om tot een goede afstemming met de overige pijlers uit de Brede Milieuvisie komen, dus die m.b.t. de: 'Circulaire economie' (Pijler 2), een: 'Levend netwerk van natuur, landschap en cultuurhistorie' (Pijler 3) én ook een: 'Gezonde leefomgeving' (Pijler 4), evenals ook met de burgers, maar zo had mogelijk toch meer inzicht kunnen ontstaan waar in die zin dan daadwerkelijk kansen liggen, behalve dus m.b.t. verduurzamen/isoleren huizen/bedrijfsgebouwen en ook plaatsen zonnepanelen op alle daken (vergelijk ook de zogenaamde: '(Constructieve) Zonneladder')⁴. In die zin zou wellicht een voorbeeld een de 'Energievisie' zoals deze indertijd (op initiatief Ad van Wijk) voor het Eiland van Schalkwijk is opgesteld kunnen worden genomen, zij het dat Zeist natuurlijk wel een heel ander gebied is;
15. Als we dan over kansen spreken liggen er natuurlijk veel kansen voor samenwerking, niet alleen binnen Zeist (vergelijk ook Samen Duurzaam Zeist), maar ook daarbuiten,

² Eerder is wat betreft kansen zonne-energie al de mogelijkheid geopperd boven A-28 een zonnedak aan te leggen, mogelijk in combinatie afvangen fijnstof. Wellicht is hiervoor een innovatie-subsidie te krijgen.

³ Gelukkig is (o.a.) reeds in kader 'Uitvoeringsprogramma Maaltijd van Zeist' een financiële reservering opgenomen om gezamenlijk met de burgers de energietransitie waar we met zijn allen voor staan vorm te geven.

⁴ Vergelijk bijvoorbeeld ook de 100 voorstellen zoals deze in het recente boek: 'Drawdown (Hawken, P., 2019)' worden gedaan, ook al zullen zij niet allen direct voor Zeist toepasbaar zijn.

want ook daar zijn inmiddels vele initiatieven opgestart (vergelijk o.a. BENG De Bilt en ook Heuvelrug Energie), waar we alleen maar van (elkaar) kunnen leren, maar waarschijnlijk gebeurt dat al. En wellicht kan dat dan leiden net als in De Bilt en Leusden tot een 'Lokaal Energie/Klimaat Akkoord';

16. Dan de 'Oplegnotitie'. Op zich kan de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich wel herkennen in de zorgen die daaruit naar voren komen, zij het dat zij daar in voorkomende gevallen soms wel net iets anders tegenaan kijkt.

Wat betreft hetgeen uit aandachtspunt 1 naar voren komt, dus de kritische kanttekening m.b.t. het planproces, ook van het perspectief om daar van te leren, kan de Stichting dat zondermeer ondersteunen, zij het wel dat het o.i. een gemiste kans is (en blijft) dat het concept-Energieplan toch ook niet alvorens het aan de raad was aangeboden aan de (betrokkenen uit de) bevolking is voorgelegd, juist ook om draagvlak te kunnen genereren.

Dan zijn wij wat betreft aandachtspunt 2, namelijk het al dan niet vasthouden aan het doel (en dus opgave) voor een klimaatneutraal Zeist in 2030 binnen het eigen grondgebied, van mening dat gewoon aan dat doel zou moeten worden vastgehouden. Het zal duidelijk zijn dat we met zijn allen voor een grote transitieopgave staan, die in het kader van het 'Klimaatakkoord' door het Rijk ook over de regio's zal worden verdeeld, waarbij bijvoorbeeld de bouw van windmolens op zee al is meegeteld⁵. In die zin wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er dus voor pleiten die opgave van een klimaatneutraal Zeist in 2030 niet los te laten, maar deze gewoon aan te houden, tenzij bijvoorbeeld op regionaal niveau in kader RES met andere gemeenten afspraken kunnen worden gemaakt over het opwekken van duurzame energie binnen die gemeente voor Zeist, die dan ook als zodanig zijn geborgd⁶.

Wat betreft het 3^e aandachtspunt, namelijk het al dan niet nemen van maatregelen gezien de stand van de techniek, kijkt de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. daar zo tegenaan dat hoe langer je wacht met het nemen van maatregelen hoe urgenter en groter de opgave dan later wordt, dat ook gezien vanuit het gegeven dat we nog maar zeer weinig ruimte hebben voor extra uitstoot CO₂, tenminste als we met zijn allen het doel van 1.5 C opwarming willen halen (zie ook diverse IPCC-rapporten en feitelijk ook recente doorrekening van het: 'Ontwerp-Klimaatakkoord' door het PBL: 'Analyse van het voorstel voor hoofdlijnen van het klimaatakkoord (PBL, 2019)'). Wel is het natuurlijk zo dat je bij te maken keuzen zorgvuldig rekening moet houden met huidige en mogelijke toekomstig vormen van duurzame energie, zoals dus o.a. waterstof, tenminste als dat duurzaam is geproduceerd, waarbij het wel zo is dat iedereen natuurlijk zondermeer alvast (vele) 'no-regret maatregelen' kan nemen, zoals isoleren, plaatsen zonnepanelen/ zonneboilers/heatpipes, evenals natuurlijk het aanpassen van het gedrag, zoals CV enkele graden lager zetten, overstap van auto naar (elektrische) deelfiets en OV, kopen duurzame streekproducten, etc. (zie verder ook hieronder onder aandachtspunt 18). Wellicht dus dat met name in het kader van de nog (samen met de bevolking) op te stellen 'Routekaart' hier meer inzicht in kan worden gegeven;

⁵ Wat het hierbij overigens wel weer complex maakt dat het Rijk uitgaat van 49% reductie in 2030, hetgeen ook het doel van het RES zal zijn, terwijl alle gemeenten binnen de regio dus wel van een (veel) hogere ambitie uitgaan.

⁶ Vergelijk in deze ook de 'Tragedy of the commons (Garrett, H., 1968)' en in het geval van de klimaatproblematiek niet die van de 'tragedie van de dorpsweide' maar van de aarde als geheel en waarbij we er met zijn allen samen voor verantwoordelijk zijn, in bijzonder ook in het westen gezien de veel grotere CO₂-voetafdruk dan in de ontwikkelingslanden, om deze problematiek voortvarend aan te pakken. Daartegenover staat dus dat Zeist (gelukkig) op basis voorliggende 'Energieplan', evenals de vele initiatieven op lokaal niveau laat zien dat zij die verantwoordelijkheid ook volledig op zich wil nemen.

17. Meer in het bijzonder is de laatste tijd heel veel over het gebruik van met name biomassa en ook houtsnippers gezegd. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is van mening dat je het gebruik daarvan niet bij voorbaat zou moeten uitsluiten, maar dat wel onder zeer stringente voorwaarden, zoals daarbij uitgaande van een duurzaam beheer van bossen en bosschages/landschapselementen^{7 8}/natuurgebieden, mede in relatie tot de natuurdoelen die daarvoor gelden, het daarbij toepassen van cascadering (dus een hoogwaardig boven laagwaardig gebruik)⁹, het niet verdringen voedselproductie (eveneens inclusief cascadering restproducten) én ook een zorgvuldige toetsing op leefomgevingseffecten. Maar op kleine schaal biedt bijvoorbeeld hergebruik snoeihout dat bij regulier beheer beplantingen toch vrijkomt wel degelijk kansen, bijvoorbeeld bij de toepassing van tot houtsnippers versnipperd snoeihout in zogenaamde biomeilers;
18. Dan draait (dus) ook veel om gedragsverandering, inclusief het voorkomen vaak onnodige energieverpilling, hetgeen ook nog (veel) geld oplevert¹⁰, het (letterlijk) overstappen tot duurzame vormen van vervoer en ook het overgaan tot een duurzaam koopgedrag (bij voorkeur zonder plastics, dus plasticvrij). Gelukkig wordt daaraan bij de workshops zoals deze in Mijn Groene Huis worden gegeven veel aandacht gegeven (zie met name ook presentaties in kader: 'Omlaag die groene meter'), evenals bij de tomeloze inzet van de vele: 'Energieambassadeurs';
19. Uiteindelijk zal dan alles moeten landen in de Omgevingsvisie, dus niet alleen de beoogde energietransitie, althans wat de ruimtelijke effecten betreft, maar dus ook het stimuleren van duurzame vormen van mobiliteit en ook een circulaire economie, etc., juist om ook echt integrale (ruimtelijke) afwegingen te kunnen maken, dus nogmaals een oproep om ook dat proces nu voortvarend op te pakken (vergelijk ook omgevingsvisie-proces provincie Utrecht en ook dat van de U 10/U 16)';

Conclusie

20. Met het voorliggende 'Energieplan' is een belangrijke transitiestap gezet met een duidelijke stip op de horizon, namelijk een 'klimaatneutraal Zeist in 2030'. Bemoedigend is dat in Zeist al op tal van wijzen aan de zo noodzakelijke energietransitie vorm wordt gegeven, waaruit dé 'energieke samenleving' spreekt (vergelijk ook de: 'Energieke samenleving (PBL, 2012)'). Het is mooi als we het proces dat nu in gang is gezet met zijn allen zo verder kunnen versnellen.

Patrick Greeven

⁷ Zo is het bekend dat je takken van bomen die bij dunningen/houtoogst vrijkomen met name in de bossen op de voedselarme zandgronden beter in het bos achter kunt laten, aangezien anders het bosecosysteem te veel verschaald.

⁸ Overigens biedt de aanplant van extra bos, bosschages en landschapselementen ook kansen (zie in deze o.a. ook het artikel: 'Het Nederlandse bos als bron van CO2 (Schelhaas, M-J., et al, 2017)', evenals de: 'Analyse van het voorstel voor hoofdlijnen van het Klimaatakkoord (PBL, 2019), Hoofdstuk 12.4.2: 'Cluster bomen, bos & natuur').

⁹ Zie in deze o.a. ook de publicatie: 'Hoogwaardige inzet van houtige biomassa – Aanbevelingen voor het gemeentelijke uitvoeringsprogramma Klimaat en Energie en Regionale Energiestrategieën (GMF, 2019)'.
¹⁰ Zie in deze o.a. 'Energieverbruiks-/energiebesparingsladder' van de gemeente Utrecht.